

กลไกการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟ เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขัน

The Mechanism Management of The Volcanic Soil Salty Egg Community Enterprises to Competitiveness

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช¹ อัจฉรา เมฆสุวรรณ² อนรรักษ์ อาทิตย์กวี³
สมชาย เมืองมูล⁴

Khachonsak Wongvirat¹ Atchara Meksuwan² Anurak Athidkwin³
Somchay Mueangmun⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอรูปแบบการจัดการกลุ่มผู้ประกอบการผลิตไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มผู้ประกอบการ 2) เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องนำไปสู่พัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง จำนวน 20 คน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม พัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟที่เหมาะสมกับการดำเนินการและบริหารจัดการภายในภายใต้การปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อสร้างความสามารถในการบริหารจัดการ การกำหนดแนวปฏิบัติและแผนการผลิต การตลาดเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงาน
2. การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่ายไปยังผู้ประกอบการในโซ่อุปทานทั้งในส่วนของผู้ผลิตไข่เค็มไปจนถึงแหล่งจำหน่ายเพื่อกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคและตลาดต่างๆ รวมทั้งการใช้โอกาสของกลุ่มในการเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขยายฐานการผลิตหรือเครือข่ายผู้ผลิตเพื่อนำเสนอสินค้าในพื้นที่ต่างๆ ด้วย

¹ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์) สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง E-mail : Aj.koorpai@gmail.com

² อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์) สาขาวิชาการจัดการธุรกิจค้าปลีก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

⁴ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คำสำคัญ : กลไกการจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, การแข่งขัน

Abstract

The purpose of this research was to present a model for the management of The Volcanic Soil Salty Egg Community Enterprises. To link the network of related entrepreneurs, leading to the development of the potential manufacturers of hatching eggs, volcanic soil. And to create a database for network management and operators to produce hatchery eggs. Using qualitative research to gather and analyze data. Including participatory action research. Specifically, the case study is the results showed that:

1. The management of the hatchery group, which consists of internal management, has improved its organizational structure to create management capabilities. Set up guidelines. To be clear in the work.

2. External management has created a supply chain link between duck egg producers and distribution channels to distribute products to consumers and markets. The opportunity to be a source of knowledge, sufficiency economy philosophy to expand the production base or the network of manufacturers to present products in different areas.

Keywords : Mechanism Management, Community Enterprises, Competitiveness

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจฐานรากเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องทั้งในมิติของการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น การพัฒนาฐานความรู้ในการประกอบอาชีพของประชาชน รวมไปถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยกำหนดนโยบายของการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่เศรษฐกิจฐานรากซึ่งเป็นแนวคิดตามนิยามของการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อสร้างโอกาส รายได้ และการพึ่งตนเองภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2562, ออนไลน์) ซึ่งในการส่งเสริมและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจชุมชนนั้น กลไกหนึ่งที่มีส่วนขับเคลื่อนและให้มีความสำคัญคือการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยธุรกิจขนาดเล็กแต่มีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างความยั่งยืนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการพิจารณาฐานของเกษตรกรและเศรษฐกิจชุมชนที่นำทุนทางสังคมและฐานทรัพยากรของชุมชนและท้องถิ่นมาใช้

ในการดำเนินการสร้างสรรค์รูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านรูปแบบหรือหน่วยธุรกิจภายในชุมชนของตนเอง (ทศพร แก้วขวัญไกร, 2562, หน้า 80-82) ซึ่งรูปแบบหรือหน่วยธุรกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องคือการประกอบการในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises : CEs) ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) ที่มีการประกอบการในหลากหลายรูปแบบและมีความสำคัญต่อระบบการผลิตและการบริโภค เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเปรียบเสมือนผู้ประกอบการต้นน้ำที่นำปัจจัยในการผลิตเข้าสู่กระบวนการในหลายอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งเป็นผู้แปรรูปสินค้าทางการเกษตรที่ส่งมอบไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย และยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลดปัญหาการว่างงานภายในชุมชนหรือแม้กระทั่งการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว ซึ่งจากฐานข้อมูลการจดทะเบียนเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพ.ศ.2562 พบว่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 79,984 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 1,350,820 คน โดยประกอบการในรูปแบบการผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ และการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารมากที่สุด (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562, ออนไลน์)

ภายใต้ฐานการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานในการประกอบการ ทั้งในส่วนของทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรในการลงทุนต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการ เช่นเดียวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่มีการนำทรัพยากรภายในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อนำเสนอเป็นผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟ และได้ดำเนินการมาแล้วระยะหนึ่งภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนจากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้จากการจัดเวทีเสวนาและการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มในเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยและวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่ในชุมชนบ้านสบป่าดชี้ให้เห็นถึงประเด็นและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการผลิต การตลาดของเพื่อนำไปสู่การสร้างศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการดำเนินการในลักษณะของการเชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ศักยภาพของเครือข่าย รวมทั้งการดำเนินการวิจัยที่มุ่งเน้นเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนที่นำไปสู่การสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ยังไม่มีการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถสร้างศักยภาพในการดำเนินงานของตนเอง

ดังนั้นจากประเด็นสำคัญและเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลไกการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะบ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

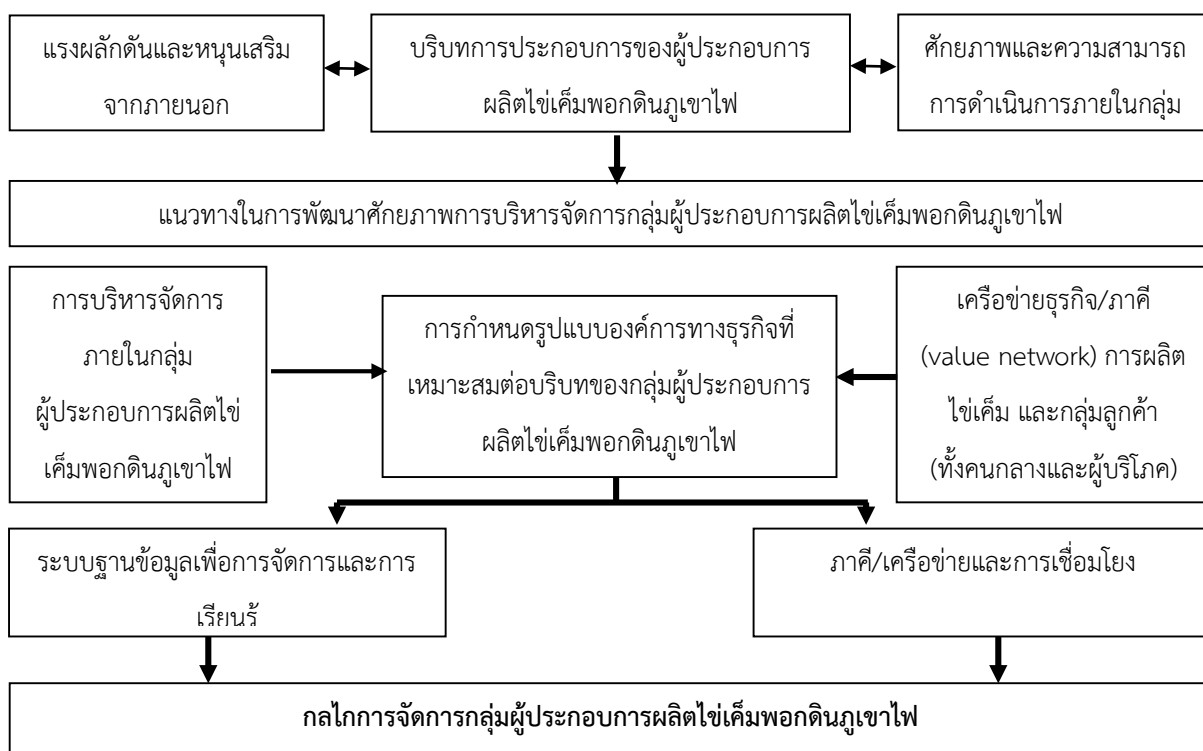
1. เพื่อนำเสนอกลไกการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ
2. เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นกลไกการจัดการและการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาในกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง และเครือข่ายในโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟในพื้นที่จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ลักษณะของการรวบรวมข้อมูลด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โดยสรุปเป็นวิธีการดำเนินวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีในพื้นที่เป้าหมายคือ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง และเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการในการผลิตสินค้าโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก และมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ได้ ดังนั้นจึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าพบผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

เพื่อตอบคำถามการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นตามที่วางแผนไว้ในการตอบคำถามการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ เครือข่าย และโซ่อุปทาน จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่วางแผนไว้ โดยดำเนินการจัดทำโครงร่างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเตรียมเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการตรวจคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจความเที่ยงตรงของเครื่องมือด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามและดำเนินการปรับแก้ตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นติดต่อกับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยทำความรู้จักและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยการแนะนำทีมคณะผู้วิจัย แผนการปฏิบัติการวิจัย และแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างทีมนักวิจัย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตลอดระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าศึกษากับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

หลังจากผู้วิจัยได้ชี้แจงความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และได้รับการอนุญาตให้ทำการวิจัยแล้วผู้วิจัยจึงขอเข้าศึกษาข้อมูลและดำเนินการจัดเก็บข้อมูลกับประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในสนามการวิจัย ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล สถานที่ และเวลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ประกอบด้วยประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ในพื้นที่อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในพื้นที่ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ

2.แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ ประกอบด้วย สถานที่ประกอบการของวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ร้านค้าสหกรณ์ กฟผ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ร้านอาหารในพื้นที่ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ในประเด็นการบริหารจัดการของกลุ่ม ทั้งในส่วนของกระบวนการดำเนินงาน การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านงานบุคคล การจัดการด้านการผลิต และการดำเนินการด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ

2. การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและสถานการณ์ในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โดยมีสมาชิกและผู้บริหารกลุ่ม รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลตำบลแม่เมาะ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่เมาะ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะ เป็นต้น รวมทั้งการวิเคราะห์เครือข่ายในโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง สามารถสร้างเครือข่ายและความร่วมมือสำหรับการใช้ศักยภาพของเครือข่ายเพื่อสร้างความสามารถในการดำเนินงานของกลุ่ม

3. การจัดประชุมกลุ่มย่อยของผู้ประกอบการในเครือข่ายโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ ในประเด็นของการเชื่อมโยงเครือข่ายและการสร้างความร่วมมือเพื่อการหนุนเสริมศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ บ้านห้วยรากไม้ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การตรวจสอบความตรง (validity) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรงของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า จากการพิจารณาความสอดคล้องกันของข้อมูลทั้งในด้านมุมมองเชิงของแนวคิดทฤษฎี การยืนยันข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ การตรวจสอบตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือโดยนักวิจัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และจัดเก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อย โดยจัดกลุ่มของข้อมูลตามประเด็นที่จะนำเสนอเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การนำเสนอในรูปแบบการบรรยายและนำเสนอเชิงเนื้อหาที่เชื่อมโยงผลการวิจัยกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อนำเสนอกลไกการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ โดยเชื่อมโยงการวิเคราะห์ตามหลักการจัดการสามารถนำเสนอศักยภาพและจุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะพบว่า สมาชิกในกลุ่มสามารถเข้าใจในเป้าหมายของการรวมกลุ่มเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีการจัดทำแผนการทำงานเพื่อการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการจัดทำแผนการต่างๆ เพื่อรองรับตามสถานการณ์หากมีกิจกรรมต่างของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนจัดกิจกรรมต่างๆ และให้มีการออกร้านแสดงนิทรรศการหรือจำหน่ายในงานต่างๆ มีการจัดทำโครงสร้างองค์กร ผู้นำมีจิตอาสา สมาชิกมีความเชื่อมั่นและนับถือในตัวผู้นำสูง มีการติดตามการดำเนินงานอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ข้อจำกัดของการประกอบการของกลุ่มพบว่า ยังไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ขาดการวางแผนทั้งระยะระยะยาวสำหรับการดำเนินงาน ขาดการสร้างความเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการภายใต้โครงสร้างองค์กร การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบที่เอื้อต่อการสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงาน ระเบียบและข้อบังคับของกลุ่มยังไม่มีมีการปรับปรุงหรือพัฒนาที่สามารถเป็นเครื่องมือในการจัดการ ขาดระบบเอกสารที่เป็นทางการเพื่อการควบคุมทางการเงิน เช่น ระบบบันทึกข้อมูลทางการเงินและบัญชี

ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินการวิจัยเมื่อมีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มได้มีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ มีการพัฒนาระบบการทำงานใหม่ มีการกำหนดร่างข้อบังคับและกฎระเบียบเพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนอย่างชัดเจน มีแนวคิดในการส่งเสริมการรับรู้เพื่อนำเสนอจุดเด่นของผลิตภัณฑ์และตราสินค้า มีแนวคิดในการพัฒนาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต (ดินผงพร้อมพอก) มีการจัดโครงสร้างองค์กรและความรับผิดชอบที่เอื้อต่อการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ เรียนรู้กระบวนการในการวางแผนการผลิต เกิดการพัฒนากระบวนการผลิตที่ตอบสนองต่อตลาดและความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น สามารถขยายฐานผู้ผลิตที่รองรับตลาดเพิ่มเติมได้ วิเคราะห์ตลาดและจำแนกกลุ่มเป้าหมายของกลุ่ม นำเสนอและคัดเลือกการร่วมกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนทางด้านการผลิตและการจัดจำหน่ายได้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและบทเรียนจากการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักวิชาการ และบุคลากรภาครัฐในพื้นที่ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยกระบวนการวิจัย ประกอบกับข้อค้นพบที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการกลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ ที่สำคัญคือ ภาวะความเป็นผู้นำของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่มีเฉพาะในตัวประธานเท่านั้นแต่มีอยู่ในสมาชิกกลุ่มด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะอันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ การดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ และการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงและใกล้เคียงกับวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ สามารถนำเสนอเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนต้นน้ำ ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่โรงสี(สำหรับทำแกลบดำ) ร้านขายของชำในพื้นที่สำหรับจำหน่ายเกลือและบรรจุภัณฑ์ ส่วนกลางน้ำ ประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลสบป่าด และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาสัก อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องการผลิตไข่มุกพอกดินภูเขาไฟจากวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ ส่วนปลายน้ำ ประกอบด้วย สหกรณ์ร้านค้า กฟผ.แม่เมาะ สมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดลำปาง และร้านค้าชุมชน ตลาดสดในชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อไข่มุกพอกดินภูเขาไฟของวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ นอกจากนี้ยังไม่มีภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ ในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการประกอบการ คือ เทศบาลตำบลแม่เมาะ กองทุนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ที่ให้ดำเนินการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอแม่เมาะ ในการประสานงานสำหรับการดำเนินการ การบริหารจัดการกลุ่มในฐานะหน่วยสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะ และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง ในบทบาทการสนับสนุนการออกร้านและการจัดแสดงผลผลิตในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้างต้นนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายในการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายต้นน้ำด้วยการจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะกับเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่ โดยกลุ่มเข้าไปรับซื้อไข่เปิดจากเกษตรกรแทนการรับซื้อจากร้านจำหน่ายที่จัดส่งมาจากฟาร์มโดยตรงทำให้วิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะสามารถคัดเลือกไข่เป็นที่มีคุณภาพเหมาะกับการนำไปแปรรูปได้ทำให้ลดอัตราการเสียของไข่มุกพอกดินภูเขาไฟ รวมทั้งการให้กลุ่มผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตไข่มุกพอกดินภูเขาไฟเป็นผู้รับผลิตไข่มุกพอกดินภูเขาไฟตามคำสั่งซื้อของวิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะ ในกรณีที่มีความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้น ส่วนการเชื่อมโยงเครือข่ายปลายน้ำหรือตลาดนั้น วิสาหกิจชุมชนไข่มุกพอกดินภูเขาไฟแม่เมาะได้มีการ

เชื่อมโยงกับตลาดเป้าหมายใหม่เพิ่มจากกลุ่มลูกค้าเดิมที่เป็นสหกรณ์ร้านค้า และร้านค้าชุมชน คือ สมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารในจังหวัดลำปาง เพื่อส่งผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟไปเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารของร้านอาหารในจังหวัดลำปาง ซึ่งจากผลการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่มาะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำไปสู่การสร้างความสำเร็จโดยใช้โอกาสของการเชื่อมโยงเครือข่ายในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่มาะได้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์การดำเนินงานและกลไกการจัดการของกลุ่มรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟ ชี้ให้เห็นว่าการสร้างศักยภาพและความสามารถในการจัดการกลุ่มนั้นจำเป็นต้องใช้เครื่องมือทางการจัดการทั้งในส่วนของการจัดการ (POLC) และห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) เป็นกลไกในการจัดการกลุ่มเพื่อเกิดการเรียนรู้และวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่มาะ จ.ลำปาง สอดคล้องกับ สมชาย น้อยฉ่ำ วรินทร์ธร ธรรมสารสมบัติ และสุภา แสงจินดาวงษ์ (2561, หน้า 137-138) ได้นำเสนอถึงการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนที่สามารถสร้างความต่อเนื่องได้นั้นปัจจัยหนึ่งคือการกำหนดรูปแบบและโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการกำหนดแผนงาน กฎระเบียบ และระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่นเดียวกับ ปิยะดา พิศาลบุตร (2561, หน้า 112) ได้นำเสนอถึงปัจจัยความสำเร็จของการจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรีส่วนสำคัญมาจากการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการสินค้า การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และการดำเนินงาน นอกจากนี้ในส่วนข้อมูลภายในที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทั้งทางด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานด้านการผลิต และการตลาดของกลุ่ม เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ณัฐเศรษฐ์ น้ำคำ และสุรัชย์ บุญเจริญ (2561, หน้า 44-46) ที่นำเสนอถึงจุดเริ่มต้นของความสำเร็จในการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนมาจากการพัฒนาและเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานได้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันได้

2. ภายใต้ผลการศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้แนวคิดห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่มาะ จ.ลำปาง ทั้งในช่วงต้นน้ำที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านวัตถุดิบหรือปัจจัยในการผลิต ซึ่งผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนในการเป็นผู้ผลิตปัจจัยในการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่มาะ ชุมชนในลำปาง อาศัยศักยภาพของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มที่สามารถสร้างเครือข่ายผู้ผลิตไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟจากการเป็นวิทยากรอบรมการ

ผลิตไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟและสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายผู้ผลิต ไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟได้โดยใช้สูตรดั้งเดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนช่วงปลายน้ำ คือ ช่วงของการนำสินค้าไปสู่ผู้บริโภคโดยจะเกี่ยวข้องกับผู้ซื้อทั้งที่เป็นผู้บริโภค และกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารที่นำไปเป็นวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตหรือแปรรูปอาหารต่อ โดยปัจจุบันไข่เค็มที่ผลิตแล้วจะถูกส่งไปยังร้านค้าภายในชุมชน ร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการร้านค้าประชารัฐ/ตลาดประชารัฐทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ การจำหน่ายไปยังร้านอาหารที่นำไปแปรรูป และนำไปจำหน่ายภายในงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ผลการเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าวภายใต้แนวคิดโซ่อุปทานนำไปสู่การสร้างความสามารถของกลุ่มโดยใช้เครือข่ายโซ่อุปทานและเครือข่ายธุรกิจ ซึ่งปณิธา แจ่มฉัตร และธรีณี มณีศรี (2563, หน้า 140-142) ได้นำเสนอถึงความสำคัญของการจัดการโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนที่นำไปสู่การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมาจากปัจจัยด้านการจัดการโซ่อุปทานที่วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการจัดการได้ เช่นเดียวกับ สุจิตราภรณ์ จุสพาโล (2560, หน้า 166-173) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญแนวทางหนึ่งคือการสร้างพันธมิตรทางการตลาดเพื่อเป็นศูนย์กระจายสินค้าและกำหนดราคากลางร่วมกันของเครือข่ายธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำเอารูปแบบและกลไกการจัดการที่นำเสนอไปปรับ และประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของตนเอง

1.2 การสร้างเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนที่เชื่อมโยงไปยังโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถพัฒนาศักยภาพทั้งภายในและภายนอกของการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มพอกดินภูเขาไฟแม่เกาะ จ.ลำปางเท่านั้น ดังนั้นหากมีการศึกษาในประเด็นเดิมอาจมีการขยายผลของกลุ่มเป้าหมายการวิจัยที่กว้างขึ้นหรือมากขึ้น รวมทั้งการขยายขอบเขตของรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่สามารถขยายไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรูปแบบอื่นๆ เช่น วิสาหกิจชุมชนด้านการบริการ เป็นต้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้ได้ผลการวิจัยภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายมีผลต่อการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งเครือข่ายที่สำคัญควรเป็นเครือข่ายในโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปสามารถทดสอบเชิงยืนยัน

ของการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2562). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://smce.doae.go.th/index.php>. (2562, 21 สิงหาคม).
- ณัฐเศรษฐ์ น้ำคำ และสุรัชย์ บุญเจริญ. (2561). การจัดการห่วงโซ่อุปทานข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. 10(1), 40-49.
- ทศพร แก้วขวัญไกร. (2562). เศรษฐกิจชุมชน: การสะสมทุนชุมชนเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารหาดใหญ่วิชาการ. 17(1), 69-83.
- ปณิตา แฉัตถ์นาลาว และจริณี มณีศรี. (2563). รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน. วารสารชุมชนวิจัย. 14(1), 133-145.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม. 8(1), 105-120.
- สมชาย น้อยฉ่ำ, วรินทร์ธร ธารสารสมบัติ และสุภา แสงจินดาวงษ์. (2561). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อาเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารเกษมบัณฑิต. 19(พิเศษ), 130-139.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2562). รายงานเศรษฐกิจ. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://www.fpo.go.th/main/Economic-report.aspx>. (2562, 21 สิงหาคม)
- สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. (2560). แนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนท่าสะอ้านอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 5(1), 166-173.